

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Antonii Mariae Gratiani A Burgo S. Sepulchri Episcopi Amerini De Vita Joannis Francisci Commendoni Cardinalis Libri Quatuor

Graziani, Antonio Maria

Parisiis, 1669

Cap. XV. De constantia ejus adversus potentiores.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9616

De constantia ejus adversus potentiores.

CAPUT XV.

QUO tempore Germaniam Episcopus obiit, ut eam gentem ad Concilium exciret, diverfante eo apud Joachimum Brandeburgium, vnum è Germaniæ feptemviris, qui Cæfarem eligunt, magiftri facrorum ex Lutheri difciplina, in quam ipfe traductus ab iis Regulus erat, cœnantibus ex confuetudine adftabant, feu juffi vt fermones de divinis rebus fererent, feu fponfe, ne quid Joachimi animum Commendoni oratio permoveret. Horum vnus, nomine Abdias, ex vfu aliquot jam dierum audacior factus (& eft omne illud genus mirè confidens) effutierat temerè quædam de Romana Ecclefia, eamque adverfam femper, infenfamque Germanis fuiſſe, gravibufque incommodis gentem affeciſſe memorabat. Tum enimverò Commendonus, quamquam in hæretici Principis domo, in hæreticorumque poteftate eſſet, tamen hominem feverè increpuit, nec petulantiam modò ejus caſtigando retudit; fed multis repetitis ex annalium memoria beneficiis, quibus auctam, ornatamque Germaniam à Pontificibus Maximis oftendit, poſtremò verſus ad Regulum ipſum, Quid multa, inquit, quòd familia tua, ac tu ipſe feptemvirali ilto honore

Ggg

» inter cæteros Principes Germaniæ emineas, an
 » alteri, quàm Romanæ Ecclesiæ referre acceptum
 » debes? Commotus eâ oratione Joachimus, vt erat
 » vir perhumanus, ac mitis, confurgens, ac detra-
 » cto pileo caput aperiens, qui maximè veneran-
 » tium mos est, Id quidem, inquit, ego & fateor,
 » & præ me fero, maneréque apud me, filios, poste-
 » rorúque meos memoriam hujus beneficii, hono-
 » rorúque familiæ nostræ habiti sempiternam cupio;
 » & conversus ad Lutheranum illum Germanicè,
 » Hic te, inquit, egregiè, & sanè jure, vt mihi
 » quidem videtur, corripuit; nam hospites ne in-
 » clementiori quidem verbo violare decet. Sed an
 » vides animi vim nihil pro sua ratione, ac pro di-
 » gnitate Romanæ Ecclesiæ formidantis? quid pu-
 » tas facturum, si dicere ista Romæ ausus esses, qui
 » ne in nostro quidem Regno, domóque dici im-
 » punè patiatur? Iter ad Maximilianum Cæsarem
 » Pii V. missu habens, Oenipontem cùm advenisset,
 » Ferdinandus Cæsaris frater, cujus imperio qui
 » Rhetias Alpes incolunt, populi parent, sive occu-
 » patus hospitem aliorum adventu; nam aliqui tum
 » fortè apud eum Reguli Germanorum erant, læta
 » pro more gentis convivia celebrantes, sive per in-
 » curiam, non obviàm itione, non hospitii, non de-
 » nique ullius officii honore, quod & mos, & di-
 » gnitas ejus postulabat, aut advenientem affecit,
 » aut abeuntem est profecutus. Post paucos inde
 » menses actâ, vt docuimus, legatione rediens
 » Viennâ in Italiam, cùm flectere aliò, aut decli-

nare Oenipontem nequiret, quamquam Ferdinandum intellexerat correcturum, quæ prius prætermiserat; tamen ad oppidum manè summo, antequam lucefceret, cum sequenti die venturus putaretur, accessit, transgressusque milliare vnum ad monasterium quoddam divertit. Presto fuere à Regulo missi, qui hospitaliter in Regiam invitarent, excusarentque inopinato adventu ejus factum, ut honor illi, qui deberetur, adveniendi habitus non fuerit. Commendonus suo se vsurum hospitio respondit, & pransum iter porrò persecuturum, & gratias Ferdinando, & salutem ab se referre eos jussit. Veritus Ferdinandus, ne & inofficiosus in Pontificem Maximum, & alienior à viro commendatione virtutum imprimis claro haberetur, & qui se ab elato animo cuius Regum honore, atque amplitudine æquari vellet, ne agrestis atque illiberalis notam subiret, si nullo cultum officio, ac ne visum quidem virum talem abire pateretur; ipse conscensis equis magno comitatu in monasterium ad Commendonum venit, fuitque plures cum illo horas, atque humanitate animum permulcere est conatus. Tum demum certavit officiis cum eo Commendonus, ita ut & Ferdinandum prioris negligentia pœniteret, & vterque renovatâ gratiâ lætari videretur. Sed cum dignitatis suæ retinens, tum verò ut eâ decederet, nullius aut gratiâ, aut metu adigi se patiebatur. Henrico Polonorum Rege creato, ut ostendimus, & Ernesto præterito Maximiliani

Cæsaris filio, Commendoni adversarii, & Maximiliani ipsius Legati, quo à se averterent, culpam omnem ejus repulsæ in Commendonum contulerunt, propensioem eum in Galliam fuisse, atque illi omnibus suis studiis favisse criminantes, dictis eorum facile exitu rei fidem astruente. Hæc Cæsar seu credidit, seu causam hanc erratis suis, suorúmque obtenderet, graviter, atque acerbè de Commendono, tamquam ab eo filius honore dejectus esset, querebatur: eoque iræ processit, ut redituro è Polonia per Joannem Delphinum Episcopum Torcellanum, Pontificis apud se Nuncium denunciari jusserit, non modò ut Viennam ex itinere non attingeret, vbi Regiam ipse habebat, sed Austriæ quoque finibus abstineret. Et erant Commendono alia æquè commoda, nec longiora itinera, quibus in Italiam rediret, & qui cum illo erant, precibus eum hortabantur, ut per Bohemiam in Bavariam ad amicissimum sui Regulum, & perhumaniter invitantem diverteret; Austriam omitteret vel benevolo Cæsare, Pontificum Legatis defectione à Christianis sacris satis infensam. Sed ille neque dignitatis suæ esse Cæsari in eo parere, & culpæ, aut certè timoris confessionem habiturum aliò deflexum iter ferens, non Viennam modò recto itinere perrexit; sed etiam triduum in suburbano monasterio sacrificii causâ, quod Kal. Novembris solemne incidit omnibus Divis, est immoratus, quò ad eum visendum multi præstantes viri, & omnes, qui Viennæ e-

rant, Regum Legati convenere. Et ipse, ne quid ab se de pristino instituto, aut animo commutatum videri posset, per eundem Delphinum interrogari Cæsarem iussit, an ab se adiri, ac salutari vellet. Quo congressum declinante, ipse incolomis inde, nullo aut dicto, aut facto violatus, nihil dignitate suâ indignum vnquam passus in Italiam transiit. Ab eadem legatione redeuntem Romam gravis cum potentissimo homine controversia excepit, quam ipse animo haud quaquam ab se discrepante & subiit, & gessit. Abbatiam Veronæ vberriimi vectigalis vacuam fortè Andree Cornelii morte Commendono Pius V. tradiderat. Eam Alexander Farnesius Cardinalis ad se rediisse certo jure contendebat: sed sub Pio severitatem judicii, quod ei de manifesta fraude, quam confidentiam vocant, intendebatur, veritus, juratus cesserat causæ. Mortuo demum Pio, non tam jus, quod nullum erat, quàm dolorem, atque iram prioris judicii lite prosequeretur, Gregorio novo Pontifice permittente. Et Commendonus injuriam illam, & imparem cum homine tantis fortunis, copiisque circumfluente contentionem à Gregorio, quem esse in adversarium proniorem, ac sibi minùs æquum senserat, vt deprecaretur adduci non potuit, diligentiam se, ac bonitate causæ adversarii potentiam æquaturum sperans; quin vehementer pro se litteras Regis Galliarum manu ea de re ad Pontificem scriptas reddi vetuit. Is erat Farnesius nepos Pauli III.

Pontificis Maximi, summi viri, & cui summæ laudes consilii, & sapientiæ deberentur, si eas publico bono habere, quàm in filii, nepotumque augendis opibus pessimo publico omnes impendere maluisset. Quo in studio adeo nimius fuit, ut qui Reipublicæ præclare gestæ famam ferre potuerit, laceratæ, atque distractæ invidiâ gravissimè laborarit. Nam Petrum Loyfium filium inde ante Cardinalatum concubinâ susceptum, primò Camertibus dominum imposuit invitis, & in pristino jure, quo in fidem, ac ditionem Romanæ Ecclesiæ redierant, manere cupientibus. Eidem **C**astrum, aliquótque præterea oppida haud longè ab vrbe sita contulit: postremò Placentiam quoque, & Parmam, valentissimas vrbes summâ virtute à Julio II. Pontifice Maximo Regibus, à quibus occupabantur, ereptas, & adversus descendentes ab Alpibus barbaras nationes pro muro objectas tradidit: inque ea re adeo Rempublicam ludibrio habuit, ut cum pro iis Camerinum reddi sibi voluisset, Senatusconsultum fieri cum ea percriptione jusserit, eam permutationem vtilem Reipublicæ videri. Quo in loco nos præterire nolumus Marini Grimani Cardinalis contumax quidem adversus Pontificem, ac defectioni proximum, sed vtile pro Republica & forte consilium, si perductum ad effectum fuisset. Istum iis vrbibus Legatus cum imperio præerat, atque adeo rem non probavit, ut jussu eas Petro Loyfio tradere, nec statim par-

erit, & palàm juraverit, si prompta sibi decem aureorum millia militibus ad oppidorum custodiam scribendis fuissent, audientem se Pontificis dicto non futurum; sed sublato edita in turricum geminis clavibus insigni Romanæ Ecclesiæ vexillo, vrbes in potestate sua, & futuri Pontificis habiturum. At Paulus ad eam denique magnitudinem extulit filium, vt nec Carolus V. nec Henricus II. summi Christiani nominis Reges infra fortunæ suæ fastigium duxerint socerum eum filiarum suarum videre. In Pontificis enim gratiam Octavio Petri Loyfii filio Margarita Caroli Cæsaris, Horatio Octavii fratri Diana Henrici Regis Galliæ filia, sed neutra iusto matrimonio genita, nupsere; in quibus ornandis, Regiôque cultu pro sua, parentumque amplitudine habendis Paulus ingentes pecunias effudit, atque eò inde spes, & cupiditates suas extulit, vt Mediolanensium Imperium, de quo internecino bello inter Gallos, Cæsaremque certabatur, transferre in domum suam appetierit, deque eo tentare Cæsaris animum non sit veritus, cum illo apud Cremonam congressus. At statim Pontificatu inito, Alexandrum Petri Loyfii item filium, & Afcanium Sfortiam Constantiâ ejusdem Petri Loyfii sorore ortum, ac paulò post Ranutium quoque Alexandri fratrem, pueros omnes, quorum nemo xv. annum attigerat, Cardinales creavit, opulentisque beneficiis, ac sacerdotiis ornatos, amplissimis Romanæ Ecclesiæ muneribus præpo-

fuit. Nam Alexandrum, in quem fuisse proclivior est visus, Vicecancellarium, Ascanium Camera-
 rium, Ranutium Pœnitentiarium fecit; & maxi-
 mè Alexandrum tantis adauxit, & cumulavit di-
 vitiis, tantis circumsepsit præfidiis, vt cum ne-
 que honores nisi per eum impetrari ab se pate-
 retur, ac sacerdotiorum ditissimum quodque aut
 differret ad eum, aut in alios conferens eam adjun-
 geret conditionem, vt iis fato perfunctis, qui ab
 se accepissent, ad Alexandrum inde ea redirent,
 vnus omnem propè civitatem beneficiis obstri-
 ctam, latissimèque propagatas clientelas, amici-
 tiàsque haberet, ac in eo ordine potentiorum
 hominem ætas nostra non viderit. Cum hoc igi-
 tur controversia, atque lis Commendono inter-
 cessit, tenuitque vltra biennium; irritati enim
 animi vtrique erant, quòd sub Pio Farnesius
 cum Commendono congressus, non debere quem-
 quam adeo præsentibus rebus, gratiæque confi-
 dere, quin cogitaret mutari cum Pontificibus
 tempora solere dixerat: Commendonus, & ita id
 quidem esse responderat, & optimè omnium sci-
 ri ab his, qui aliquando propinqui Pontificis, &
 potiti rerum fuissent. Id Farnesii animum elatum,
 tumidumque altè penetravit, eoque magis vre-
 batur, quòd appeti, ambiri, rogari sœtus Com-
 mendonus ne ad colloquium quidem ea de re se-
 cum vnquam se demisisset. Itaque Farnesius a-
 mico agenti cum eo, vt ne pergeret indecoro ju-
 dicio seque, ac virum magnæ in civitate existi-
 matio-

matio-

mationis conflictare, responderat, Ita tractor ab illo, vt si ipse Farnesius esset. Commendonus quoque cùm familiarium, & amicorum intimis consiliis stimularetur, vt aliquem finem tam impari dimicationi imponeret, quod haud difficile esset futurum, si modò imperare ipse sibi posset, vt Farnesium comiter appellaret, *túmque* ^{eumq3} domi conventum prece, & commodâ oratione aggredere, ille moriturum se prius, quàm id faceret, affirmavit; quippe nec à Pio illud se petiisse sacerdotium, & vltro traditum nemini alteri acceptum laturum: ipsum Gregorium se Pontificem Maximum, qui eam sibi injuriam patiendo fieri fecisse dici posset, deprecari noluisse; supplicem Farnesio iturum? Iudices aut per suos quæ in rem essent edocebat, aut per amicos, magnæ viros auctoritatis, officii admonebat, continebátque, vt causæ, non gratiæ essent. Ipse eos aut blandiùs appellare, aut ~~prehensandi~~, & conciliandi causâ domi convenire numquam sustinuit: quod Farnesius, tanti vir fastigii, factitare curru circumvectus non est veritus; adeo elatos hominis spiritus sibi ira, & cupiditas submiserant. At Commendonus hunc tenuit semper modum, vt neque dicto, factóve vlllo adversarium læderet, quòd & vitæ institutis, & personâ illâ alienum duceret, vllas inimicitias, aut similtates exercere, & jus, atque causam adeo intento studio, constantique decreto defenderet suam, vt quantum opibus adversarius excelleret, tantum supera-

Hhh

ri industriâ videretur. Initium agendi de compositione tandem à Farnesio est ortum Commendononi perseverantiâ fesso, & diffidente jam etiam causæ, & maximè invidiâ commoto, quam inde excitatam sibi inter Patres senserat. Igitur interpretibus Alexandro Sfortia, & Nicolao Gaëtano Cardinalibus, ex auctoritate Gregorii reconciliata inter eos concordia est, magnopere confirmata opinione, quæ de Commendononi animo excelso, & adversus aspera obfirmato antea quoque erat.

*De more ejus numquam se purgandi, de quo
conscijs sibi non esset.*

CAPUT XVI.

SIQUEM alienatum à se suspicione aliquâ, aut malevolorum artificio, non vlllo suo merito comperiisset, ei vt errorem eximeret, aut se, de quo offensum illum sensisset, purgaret numquam adduxisset. Paulo IV. Pontifici Maximo inter paucos è familiaribus carus, acceptusque fuit prorsus, vt ferri in sinu videretur. Initio scribendis epistolis ascitus, mox ad Cæsarem, ad Italiæ Principes, ad Venetos missus; crebris Pauli testimoniis fides, industria, sanctitas est juvenis celebrata, vt jam non dubitarent homines eum ad Cardinalatum vsque proferre. Itaque bello inter Pontificem, & Hispanos exorto, ad concitandos in societatem armorum